

SELETUSKIRI

maeluministri määruse „Maaeluministri 9. septembri 2016. a määruse nr 53 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetus“ muutmise“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 67 lõike 2 alusel.

Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetust (edaspidi *toetus*) antakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*) meetme 6 „Põllumajanduslike majapidamiste ja ettevõtluse areng“ tegevuse liigi „Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine“ raames. Toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548) artikli 19 lõike 1 punkti a alapunktis i sätestatud alusel.

Maaeluministri määrusega „Maaeluministri 9. septembri 2016. a määruse nr 53 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetus“ muutmise“ (edaspidi *eelnõu*) tehakse vajalikud muudatused maaeluministri 9. septembri 2016. a määruse nr 53 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetus“ (edaspidi *määrus*) paremaks rakendamiseks ning tehtavad muudatused on oma olemuselt enamuses normitehnilised ja täpsustavad, samuti ajakohastatakse eelnõuga viiteid määruses nimetatud teistele õigusaktidele.

Peamise muudatusena tõstetakse määruse lisas nende hindepunktide arvu, mida antakse äriplaani koostamise eest, ning vähendatakse nende hindepunktide arvu, mida taotleja saab juhul, kui võtab äriühingu kogu osaluse või põllumajandusettevõtte üle oma vanemalt või vanavanemalt. Äriplaani eest rohkemate hindepunktide andmise eesmärk on suunata taotlejaid oma äriplaani põhjalikumalt läbi mõtlema ning paremini kavandama selle raames kirjeldatud tegevusi, mis teeb tõenäolisemaks selle eduka rakendamise. Vanemalt või vanavanemalt äriühingu kogu osaluse või põllumajandusettevõtte ülevõtmise eest antavate hindepunktide arvu vähendamise põhjuseks on asjaolu, et varem oli võimalik tänu ainuüksi ülevõtmise eest antavatele hindepunktidele saada kokku minimaalne toetuse saamiseks vajaminev hindepunktide summa. Kuna ka äriühingu kogu osaluse või põllumajandusettevõtte ülevõtmisel on oluline visiooni ja äriplaani olemasolu, siis on asjakohane nõuda ka nendelt põllumajandusliku tegevusega alustavatelt noortelt ettevõtjatelt rohkemate hindamiskriteeriumite täitmist. Lisaks vähendatakse nende hindepunktide arvu, mida antakse varasema töökogemuse eest muus valdkonnas kui põllumajanduses (siiani oli võimalik saada maksimaalselt kaks hindepunkti, mida nüüd vähendatakse ühele hindepunktile), ning tõstetakse selle võrra äriplaani eest antavate hindepunktide arvu.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Maaeluministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna põllumajandus- ja toidusektori arengu büroo juhataja Janeli Tikk (625 6299, janeli.tikk@agri.ee) ning sama büroo nõunik Jaanus Joasoo (tel 625 6263,

jaanus.joasoo@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Helen Palginõmm (tel 625 6260, helen.palginomm@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktis 1 tehtav muudatus tuleneb komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17) artikli 2 muutmisest. Selle kohaselt peab noor põllumajandustootja, juhul kui toetust taotletakse koos teiste põllumajandustootjatega, omama tegevust alustava põllumajandusettevõtte üle kontrolli, mis on samaväärne tingimustega, mida nõutakse ettevõtte ainsa juhina tegevust alustavalt noorelt põllumajandustootjalt. Eelnevalt kehtinud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014 artikli 2 lõikes 2 oli sätestatud, et noor põllumajandustootja peab omama tegelikku ja püsivat kontrolli ettevõtte üle. Seega tehtav muudatus ei muuda tingimust, mille kohaselt noor põllumajandustootja peab põllumajandusettevõtte üle kontrolli omama, vaid muudab selle sätte üldisemaks.

Eelnõu punktides 2 ja 6 tehtavad muudatused tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 19 lõikes 4 tehtud muudatusest, mille kohaselt on noortele põllumajandustootjatele ettevõtlusega alustamise toetust võimalik taotleda ainult juhul, kui toetuse taotlus esitatakse hiljemalt 24 kuu jooksul tegevuse alustamise tähtpäevast. Sellest tulenevalt on vajalik tunnistada kehtetuks määruse sätted, millega lubatakse toetust taotleda ka üle 24 kuu põllumajandusliku ettevõtte juhina tegutsenutel.

Eelnõu punktides 3 ja 7 tehtavad muudatused on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 19 lõikes 4 on sätestatud nõudega, mille kohaselt noor põllumajandustootja peab vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670) artiklis 9 (aktiivne põllumajandustootja), nagu seda kohaldatakse asjaomases liikmesriigis, esitatavatele nõuetele 18 kuu möödumisel arvates toetuse andmist käsitleva otsuse tegemise kuupäevast.

2018. aastast muutusid aktiivse põllumajandustootja määratlemise tingimused. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/2393, millega muudetakse määruseid (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta, (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta, (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus, ning (EL) nr 652/2014, millega nähakse ette sätted toiduahela, loomade tervise ja heaolu ning taimetervise ja taimse paljundusmaterjaliga seotud kulude haldamise kohta (ELT L 350, 29.12.2017, lk 15–49), artikli 3 lõike 3 punkti d kohaselt võivad liikmesriigid otsustada lõpetada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 9 lõike 2 kohaldamise alates 2018. aastast või mõnest sellele järgnevast aastast.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 9 lõike 2 kohaselt ei loeta aktiivseteks põllumajandustootjateks selliseid isikuid või isikute rühmasid, kes haldavad lennujaamu, veerajatisi, alalisi spordiväljakuid või puhkealasid, osutavad raudtee- või kinnisvarateenuseid või tegelevad üksnes metsamajandamisega, ja seega ei anta neile ka otsetoetusi. Kuna nimetatud lõike kohaldamine muutus igale liikmesriigile vabatahtlikuks ehk nõuded aktiivsele põllumajandustootjale võivad edaspidi liikmesriigiti erineda, siis sellest tulenevalt sätestati nõuded aktiivsele põllumajandustootjale riigisiseses õigusaktis, milleks Eestis on ELÜPS. Täpsemalt on nõuded sätestatud ELÜPS-i § 12 lõigetes 1 ja 1¹, mille kohaselt ei kontrollita enam aktiivseks põllumajandustootjaks olemise nõuet Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 9 lõikes 2 sätestatud välistavasse loetellu kuulunud tegevusaladel tegutsevate isikute või isikute rühmade puhul, vaid kõik põllumajandustootjad loetaksegi ELÜPS-i § 12 lõike 1¹ kohaselt aktiivseks põllumajandustootjaks ja nad ei pea seda eraldi tõendama. Põllumajandustootja on selle määruse tähenduses ettevõtja, kes tegeleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punktis c nimetatud põllumajandusliku tegevusega sama artikli punktis b nimetatud põllumajanduslikus majapidamises.

Seega jääb aktiivseks põllumajandustootjaks olemise nõue toetuse saajate suhtes küll kehtima, kuid kõik põllumajandusega tegelevad isikud (sh määruse alusel toetuse saajad ning põllumajandusliku tegevusega alustajad) loetaksegi aktiivseteks põllumajandustootjateks, ilma et nad peaksid seda veel eraldi tõendama.

Taotlejal on aega reaalse põllumajandusliku tegevuse alustamiseks 18 kuud arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest. See tähendab, et Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) kontrollib aktiivse põllumajandustootja määratlusele vastavust pärast eelnimetaud tähtaja möödumist. Põllumajandusliku tegevusega tegelemise kindlaks tegemiseks on mitmeid võimalusi: näiteks teave otsetoetuse määramine kohta, asjakohaste kannete tegemine põllumajandusloomade registrisse, kohapealne kontroll jne. Võttes arvesse, et selle aja jooksul on lõppenud ka toetuse saaja esimene majandusaasta ning ta peab esitama ka esimese majandusaasta aruande, millest on näha toetuse saaja tegevused, siis ka see on üheks võimaluseks, millele tuginedes saab hinnata (aktiivse) põllumajandustootja nõuetele vastavust.

Aktiivse põllumajandustootja määratluse aluseks on üksnes isiku faktiline tegevus ning see ei ole seotud ühegi numbrilise näitajaga nagu müügitulu suurus, tootmismahd, põllumajandusmaa suurus vms.

Eelnõu punktides 4, 12 ja 13 tehtavate muudatustega täpsustatakse, et toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469), artikli 67 lõike 1 punkti c kohaselt kindlasummalise maksena, ning tunnistatakse kehtetuks sätted, millest tulenevalt oli taotlejal seni kohustus eristada selgelt oma raamatupidamises toetuse kasutamisega seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest ning esitada dokumentid kulude abikõlblikkuse tõendamiseks.

Kindlasummalise makse näol on tegemist lihtsustatud kuluvõimalusega, mille rakendamise kohta on Euroopa Komisjon välja töötanud ka käsiraamatu (https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/thesfunds/fin_inst/pdf/simpl_cost_et.pdf). Käsiraamatu alapeatükis 1.2.2 tuuakse välja lihtsustatud kuluvõimaluste peamise kasutamise eelisenä just asjaolu, et nende puhul arvutatakse rahastamiskõlblikud kulud vastavalt varem määratud meetodile, mis põhineb väljunditel, tulemustel või teatavatel muudel kuludel. Kaasrahastatud kulutuse iga eurot pole seega enam vaja tõendava dokumendiga seostada ning sellest tulenevalt ei ole taotlejal enam vajalik esitada tõendeid kulude abikõlblikkuse kohta, kuna nende abikõlblikkus on kindlasummalise makse puhul tõendatud juba varem.

Toetuse saajale jääb siiski jätkuvalt kohustus esitada toetuse kasutamise kohta PRIA-le vajalikud andmed ja dokumendid, mis on nimetatud määruse §-s 15, et tõendada äriplaanis kavandatud tegevuste maksumusest vähemalt 50% kasutamist sellise materiaalse põhivara ostmiseks, mida saab kasutada põllumajandustoodete tootmiseks või töötlemiseks (määruse § 5 lõige 2).

Eelnõu punktis 5 tehtav muudatus tuleneb määruse lisa muutmisest, mille käigus muutub hindamiskriteeriumite numeratsioon.

Eelnõu punktis 8 täpsustatakse sätte sõnastust, millega oleks edaspidi üheti mõistetav, et toetuse saaja omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu peab olema igal majandusaastal üle 4000 euro arvates taotlemisele järgnevast majandusaastast kuni toetuse sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu punktis 9 täpsustatakse sätte sõnastust, millega oleks edaspidi üheti mõistetav, et toetuse saaja põllumajandusliku standardkogutoodangu väärtus peab olema igal majandusaastal üle 14 000 euro arvates taotlemisele järgnevast majandusaastast kuni toetuse sihipärase kasutamise perioodi lõpuni, kui ta tegutseb peamiselt puuvilja-, marja-, pähkli-, köögivilja-, viinamarja-, veise- või hobusekasvatuse või mesinduse tegevusalal ja tal ei ole täidetud määruse § 14 lõike 2 punktis 5 nimetatud üle 4000 euro suurune omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu nõue.

Eelnõu punktis 10 tehtava täiendusega viiakse sätte esimese ja teise poole sõnastus kooskõlla, sest määruse tervikteksti koostamisel olid sõnad „juhatuse liikme“ esimesest poolest välja jäänud.

Eelnõu punktiga 11 muudetakse järelevalve teostamise sõnastust. Kehtiva määruse sõnastuse kohaselt saab PRIA järelevalvet teostada kuni sihipärase kasutamise perioodi lõpuni, mis on vähemalt üks aasta arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest. Samas võib olla vajadus teostada järelevalvet ka pärast sihipärase kasutamise perioodi lõppu (näiteks kontrollida määruse § 14 lõike 2 punktides 2 ja 3 nimetatud nõuete täitmist).

Eelnõu punktiga 14 muudetakse määruse lisa.

Määruse lisa tõstetakse nende hindepunktide arvu, mida antakse äriplaani koostamise eest, ning vähendatakse nende hindepunktide arvu, mida taotleja saab juhul, kui võtab äriühingu kogu osaluse või põllumajandusettevõtte üle oma vanemalt või vanavanemalt. Äriplaani eest rohkemate hindepunktide andmise eesmärk on suunata taotlejaid põhjalikumalt oma äriplaani läbi mõtlema ning paremini kavandama selle raames kirjeldatud tegevusi, mis teeb tõenäolisemaks selle eduka rakendamise. Vanemalt või vanavanemalt äriühingu kogu osaluse

või põllumajandusettevõtte ülevõtmise eest antavate hindepunktide arvu vähendamise põhjuseks on asjaolu, et varem oli võimalik tänu ainuüksi ülevõtmise eest antavatele hindepunktidele saada kokku minimaalne toetuse saamiseks vajaminev hindepunktide summa. Kuna ka äriühingu kogu osaluse või põllumajandusettevõtte ülevõtmisel on oluline visiooni ja äriplaani olemasolu, siis on asjakohane nõuda ka nendelt põllumajandusliku tegevusega alustavatelt noortelt ettevõtjatelt rohkemate hindamiskriteeriumite täitmist.

Samuti vähendatakse nende hindepunktide arvu, mida antakse varasema töökogemuse eest muus valdkonnas kui põllumajanduses (varem oli võimalik saada maksimaalselt kaks hindepunkti, mida nüüd vähendatakse ühele hindepunktile), ning tõstetakse selle võrra äriplaani eest antavate hindepunktide arvu. Ka see muudatus tuleneb vajadusest tõsta äriplaani eest antavate hindepunktide arvu, sest alustava ettevõtja puhul on hästi koostatud ja läbi mõeldud äriplaani suuremaks õnnestumise eelduseks kui varasem töökogemus muus valdkonnas kui põllumajanduses.

Hindepunktide andmise läbipaistvamaks muutmise eesmärgil on taotleja põllumajandushariduse hindamisel võrreldes varasemaga lisast välja võetud hindepunktide skaala, millega hinnati taotleja põllumajandushariduse vastavust äriplaanis kavandatud tegevustele. Tehtava muudatuse tulemusel saab taotleja hindamiskriteeriumi eest hindepunktid, kui tal on nõutud haridus, ning kui taotluse esitamise hetkeks pole haridust veel omandatud, siis hindepunkte ei anta. Kuna põllumajandushariduse omamine on sätestatud määruse § 2 lõikes 4 nõudena toetuse taotlejale ehk tegemist on nõudega, mille täitmiseta ei ole võimalik toetust saada (toetust on küll võimalik taotleda ilma põllumajandusharidust omamata, kuid taotlust esitades võtab taotleja endale kohustuse vastav haridus omandada 36 kuu jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest), siis on asjakohane ka hindepunktide andmisel lähtuda ainult faktist, kas taotlejal on põllumajandusharidus või mitte. Seega edaspidi antakse hindepunkte ainult põllumajandushariduse omamise eest ning eraldi hindamist selle kohta, kas põllumajandusharidus vastab äriplaani tegevustele, ei toimu – eeldatakse, et olenemata omandatud hariduse täpsemast valdkonnast on taotleja saanud vajalikud algteadmised tegutsemiseks ka teistes põllumajanduse valdkondades. Lisaks kaotatakse skaala ära ka majandushariduse olemasolu hindamisel, kuna hindepunkte antakse ainult hariduse omamise eest ja seega on tegemist hindamiskriteeriumiga, kus pole otstarbekas skaalat rakendada, kuna hindepunkte ei anta näiteks olukorras, kus taotlejal on majandushariduse omandamine pooleli.

Samuti muudetakse läbipaistvamaks varasema töökogemuse eest hindepunktide andmist, mille tulemusena on selgemalt mõistetav, kui palju hindepunkte eri pikkusega töökogemuse eest antakse.

Lisaks asendati hindamiskriteeriumites puuvilja-, marja- ja köögiviljakasvatuse soodustamine aiakultuuri tootmise soodustamisega. See võimaldab täiendavaid hindepunkte saada ka nendel taotlejatel, kes tegelevad lisaks puuvilja-, marja- või köögiviljakasvatusele ka näiteks lillekasvatuse või puukoolimajandusega, mis on samuti üks osa põllumajandusest. Aiakultuuri hulka kuulub puuvilja-, marja-, dekoratiiv- ja köögiviljakultuur.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõus nimetatud Euroopa Liidu õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <http://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Määruse eelnõuga tehtavad muudatused tagavad senisest parema määruse ühese mõistmise ja õigusselguse. Samuti muutuvad läbipaistvamaks ja taotlejatele arusaadavamaks alused, mille põhjal moodustub neile antavate hindepunktide summa.

Lisaks väheneb toetuse saaja halduskoormus, kuna tühistatakse nõue, mis kohustab eristama oma raamatupidamises toetuse kasutamisega seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest ning esitama dokumente kulude abikõlblikkuse tõendamiseks. Siiski jääb toetuse saajale ka edaspidi kohustus esitada toetuse kasutamise kohta PRIA-le vajalikud andmed ja dokumendid, et tõendada äriplaanis kavandatud tegevuste maksumusest vähemalt 50% kasutamist materiaalse põhivara ostmiseks.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisategevusi ega -kulusid.

Toetust rahastatakse 82% ulatuses Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) ning 18% ulatuses Eesti riigi riigieelarvest. Programmiperioodiks planeeritud eelarve on 22,1 miljonit eurot, sealhulgas riigieelarvest 4,0 miljonit eurot.

Teave eeldatavate tulude kohta puudub.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.

Eelnõu on koostatud koostöös PRIA-ga. Eelnõu esitati arvamuse andmiseks PRIA-le, kes ei esitanud eelnõu kohta lisaettepanekuid.

Kuna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement” § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud ega jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks.

Rahandusministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega. Ka Eesti Aiandusliit esitas eelnõu kohta ettepaneku hindamiskriteeriumites asendada puuvilja-, marja- ja köögiviljakasvatuse soodustamine aiandussaaduste tootmise soodustamisega. Esitatud ettepanekuga arvestati.

(allkirjastatud digitaalselt)

Illar Lemetti

Kantsler